

EEN MALACOLOGISCHE REIS NAAR LIBYE VII !)

Ons tijdschema dwong ons terug te gaan naar Benghazi, waarvan wij 400 kilometer verwijderd waren. Wij namen ditmaal de zuidelijke weg, aan de landzijde van de Gebel. Het landschap is er een voorproef van de eindeloze, golvende steppe, die de overgang vormt tot de Libyse woestijn. Een deel van het areaal van Trochoidea cretica en Tr. serrulata. Beide soorten bewonen een uitgestrekt gebied langs de oostelijke Middellandse Zee en hebben in Cyrenaica endemische rassen afgesplitst. Om ons een beeld van deze geografische variabiliteit te geven, had onze gids elf punten bepaald over een afstand van ruim tweehonderd kilometer. In één dag moesten wij die afwerken. Dat vereiste tempo. Er werd dan ook bijna chronometrisch verzameld. Zodra in de verte de claxon ging, keerden wij snel naar de auto terug. Volgende -

!) V, CB 94: 960 - 962; VI, CB 95: 975 - 978.

gende vindplaats, tien kilometer verder. "Hier moeten jullie alleen letten op ras zus of zo van die soort. Tien minuten tijd". Als terriers doken wij het jachtterrein in, totdat de claxon ons weer bijeenriep. Wéér verder. "Nu komen wij in een gebied, waar soort a als een wig in het areaal van soort b dringt. Niet langer dan een half uur. Ook letten op de zeldzame soort c. En vooral niet laten afleiden door andere soorten, daarvan heb ik thuis dozen vol". Wéér verder. Onze gids speelde de regisseur op het slakkentoneel van Cyrenaica. Volgende vindplaats, vijftien kilometer verder. "Nu niet naar rechts, doch naar links ! Rechts op de rotsen zit niets". Wij zwenkten dus naar links. "Nee, lager op de helling zoeken. Grote platte stenen omdraaien ! En alleen op levende dieren letten". Wij hebben die regie als vanzelfsprekend aanvaard, want zonder de leiding van onze ervaren gids zou onze buit stellig niet een tiende hebben bedragen van wat wij tenslotte meenamen. Toen de zon onderging, hadden wij ons program afgewerkt. De 150 kilometer die ons nu nog van Benghazi scheidden, legden wij in het donker af. Wij waren alle drie vermoeid en met welgevallen denk ik terug aan het eenzame arabische koffiehuisje waar wij onderweg pleisterden. Een armoedig vertrek met enkele wankelende stoelen, en in zwak schemerig licht. Het bereiden van de Turkse koffie gebeurde met religieuze toewijding. Drie koperen bakjes aan een lange steel, met een bodem van gemalen koffie en een beetje water werden op een koolvuurtje gelegd. Pikzwart, geurig en zoet was die koffie.

Onze reis raakte ten einde. In Benghazi namen wij de volgende dag afscheid van het echtpaar Brandt en stapten wij in het vliegtuig naar Tripoli, dat achthonderd kilometer westelijk ligt.

De Vickers beschreef een wijde bocht over de roodbruine steppe, waarin de dolinen kleine kraterputten leken, en koerste naar de Grote Syrte, de wijde inham van de Middellandse Zee in de noordafrikaanse kust. Honderd mijl voor Tripoli hadden wij weer land onder ons. Wij kregen een prachtig beeld van het wadilandschap aan de rand van de Syrtewoestijn, het barre gebied tussen Cyrenaica en Tripolitanië. Als wij doortakte bomen lagen de wadisystemen in de roodbruine aarde. De erosie heeft er alles afgerond. Nergens scherpe hoeken of grillige rotsformaties. Alles is vloeiend en golvend. Het gebied ligt buiten de alpiene plooiing, die verder naar het westen het aanzijn heeft gegeven aan de Atlas. De gelaagdheid der gesteenten is horizontaal. Van uit de lucht wekken die lagen van verschillende hardheid de indruk van hoogtelijnen. Het gehele landschap is een prachtig uitgewerkte hoogtekaart. Wij zagen fraaie formaties barchanen, sikkelvormige zandduinen met de bolle zijde naar de wind gekeerd, en constateerden hoe de woestijn onhoudbaar het cultuurland binnendringt en olijfbomen verstikt onder het opwaaiende zand.

Tripoli ligt in een grote vruchtbare oase met noemeloos veel olijfbomen. De 25 kilometer lange tocht van het vliegveld naar de stad was, na de dorheid van Benghazi, een verrukking. Links en rechts een geel bloementapijt en wanden van mimosa in volle bloei. In Tripoli zochten wij het gebouw van de Libian Shell op. De directeur, de heer Voorwijk, van onze komst verwittigd, had zich al ongerust gemaakt over ons wegblijven. Hij nodigde ons gastvrij uit in de tuin van zijn villa, waarvan één muur bedekt was met een onvergetelijk mooie Bougainville en waar wij ook de trots van de eigenaar moesten bewonderen, een gigantische zonnebloem met honderden bloemen. Wij legden de heer Voorwijk ons excursieplan voor. Lang konden wij niet blijven in Tripolitanië, maar het nemen van steekproeven was voor ons toch zeer interessant om vergelijkingen te kunnen maken met de molluskenfauna van Cyrenaica. De Libian Shell was die dag in een majeure stemming: in concessie nr. 70 was olie aangeboord ! Voor het eerst sinds de Shell in Libye exploreert. Misschien is het mede aan dit gelukkige toeval te danken, dat ons voor de volgende dagen royaal een grote Ford met een keurige italiaanse chauffeur ter beschikking werden gesteld. Dankbaar hebben wij gebruik gemaakt van dit onverwachte hulpmiddel om de oase van Tripoli en de Gebel Tarhuna malacologisch te verkennen. De Gebel Tarhuna is een dor gebergte landinwaarts. Het is spaarzaam bewoond door Berbers en vormt het voorland van de zich daarachter uitstreckende Sahara. Wij bezochten ook de Romeinse ruïnesteden Sabratha en Leptis Magna, die twintig eeuwen geleden een grote welvaart gekend hebben. Zij gingen onder in hun veelbewogen geschiedenis en werden bedolven onder het woestijnzand. Eeuwen duurde die toestand, totdat de Italianen er in het begin van deze eeuw archeologische reservaten van maakten. Maar vóórdien had Lodewijk de Veertiende er al ruim zeshonderd gave marmeren en granieten zuilen laten opdelven om er zijn slot te Versailles en het Grand Trianon mee te versieren. Ook George IV van Engeland wist van het bestaan van deze "steengroeve" ! Nog zijn er massa's monolieten. En wie weet wat de uitgestrekte, volkomen met zand bedekte stadsgedeelten nog aan archeologische schatten zullen opleveren ! Als men bedenkt,

dat het marmer dat in deze steden zo overvloedig in bouwwerken en beeldhouwwerk gebruikt werd, nergens in de wijde omtrek in situ voorkomt, en dat al dit materiaal, benevens het gebruikte graniet en dioriet per schip van elders aangevoerd moesten worden, dan krijgt men eens te meer respect voor de enorme energieontplooiing in de Romeinse tijd.

De thuisreis ging vlugger dan heen. De laatste dag maakten wij 's ochtends nog een wandeling langs de zee bij Tripoli. Even later zagen wij door een gat in de wolken het kleine eilandje Pantellaria en een schim van Sicilië. Wij dronken koffie op Corsica en gebruikten het déjeuner aan de Côte d'Azur. Over de Rhône-vallei vliegend, vertoonde zich op oogshoogte de Mont-Blanc als een besneeuwd eiland in de wolkenzee. En tegen het tijdstip dat de Fransman "goûteert", waren wij al onderweg van Le Bourget naar Parijs.

In het geheel hadden wij toen rond tweeduizend kilometer per trein, drieduizend per auto, vierduizend per boot en vijfduizend per vliegtuig afgelegd. De malacologische winst van deze reis was, behalve een schat van waarnemingen en ontdekking: een voor de wetenschap nieuwe intussen in het Archiv für Molluskenkunde gepubliceerde soort van het genus Paramastus; twee andere, voorheen uit Libye nog niet bekende soorten (Pisidium personatum en een Acme-soort); verscheidene nieuwe vindplaatsen van enkele kleine soorten; en ten slotte, voor elk van de twee grote musea in ons land, een collectie van ongeveer 130 soorten en ondersoorten land- en zoetwatermollusken van in het geheel een zeventigtal localiteiten.

EINDE.

J.G.J. Kuiper.

Heel veel dank, ongetwijfeld namens alle leden, voor deze serie. (Red.)